

KUSTBON

Tidskrift för svenskarna i Estland.

Sjätte arg. N° 5.	Prenumerationspris: Helt år Emk. 100:—. 1/2 " " 50:—.	Utkommer två gånger i månaden.	Annonspris: 2 mark per mm. I Sverige: 5 öre per mm.	16 mars. 1923.
	I Sverige: Helt år . . . Kr. 4:—. 1/2 " . . . " 2:—.	Utgivare: Svenska Folkförbundet. Redaktör: N. Blees, Riddaregat. 3, Reval.	I Finland: 30 penni per mm. För annons, som införes 10 eller flere ggr räknas 20% rabatt.	

Föredrag av överste Blomberg.

Senaste teafton, den 28 februari blevo de närvarande i tillfälle att åhöra ett föredrag av en av de ledande männen inom frälsningsarmen i Finland, överste Blomberg, vilken f. t. vistades i Reval. Vår mening är icke att referera överste B — s föredrag. Vi vilja blott med några ord återge huvudinnehållet: „Frälsningsarmens arbete i Sverige.“

Från att med några ord hava berört frälsn. arm. grundläggare, Villiam Booth och arméns hemland England, övergick talaren till arbetet i sitt eget hemland, Sverige. Där liksom annorstädes hade grundandet av frälsn. arm. mött på många svårigheter och motstånd från såväl myndigheterna som enskilda personer. Genom många svårigheter arbetade de sig småningom fram och i dag som är utgör frälsn. arm. en organisation, vars arbete blivit aktat och värderat av såväl hög som låg. I det stora arbetet finnas olika grenar. Nämnas bör det sociala arbete, som utföres. Hem för värnlösa unga kvinnor hava inrättats. Natthärberge för hemlösa, såväl män som kvinnor. Förbättringsanstalter för drinkare. Barnhem i de flesta storstäder. Och att platserna utnyttjas behöver ej nämnas. En gren av arbetet — kanske det mest självupppoffrande — utföres av de s. k. slumsystrarna. Deras arbete består uti att i hemmen hjälpa

sjuka och svaga, städa ett hem i hurudant uselt tillstånd det än må vara. Slumsystrarna tvätta, koka mat, sköta barnen, ja, de ha ej rätt att draga sig från något. Där nöden hotar hjälpa de. „Vi tro på skurborstens mission,“ sade överste B. „Jämnsides med detta arbete försöka vi även föra människorna in på bättre vägar, lära dem det rätta och försöka inrikta deras vilja till det goda,“ tillade talaren. Och detta har även lyckats. —

I omkr. sjuttio länder arbetar frälsn. arm. f. n. Arbetet går framåt men nöden är ännu stor, isynnerhet i storstäderna Därigenom att människorna alltmer visat förståelse för arméns arbete, hoppades talaren att frukterna skulle bli ännu större och rikare.

Såsom arbetet bedrives i Sverige, utföres det i alla länder där frälsn. arm. arbetar.

Efter föredraget sjöng överste B. en solosång.

Vi äro överste B. tack skyldiga för det klara och om djup sakkunskap vittnande föredraget.

Vårt folks representant i estniska parlamentet.

Då estniska riket etablerades och folksrepresentationen inrättades, fick också den svenska befolkningen i Estland tillfälle, att sända sin man i „Riigikogu“. Till denna befattning valdes herr Pöhl, vilken utrustad med stora erfaren-

heter ansågs vara den rätta mannen att tillvarataga de svenska intressena. Det är mig icke mera bekant, om herr P. av eget initiativ anslutit sig till det kristliga folkpartiet eller om han följt svenska folkets råd. Måhända att kristliga skäl spelat en roll för tagandet av detta steg, mera troligt äv emellertid, att svenskarne föredragit att söka en förlikningspolitik med esterna i förväntan på fördelar och tillmötesgående isynnerhet beträffande de nationella rättigheterna.

Nu, efter många år, har den nationella autonomifrågan diskuterats i parlamentet med ett påfallande bedrövligt resultat. Ledande män i parlamentet bekämpa skarpt autonomifrågan, andra mera moderata avlägsna sig från salen, för att icke komma i olägenheten att yttra sig eller rösta. Man talar till och med om det, att medlemmar av kristliga folkpartiet, det parti svenska folkets representant anslutit sig till, kommer att hålla tal emot autonomi.

Nu är frågan den: var det ett fel, att svenskarnes representant låtit upptaga sig i kristliga folkpartiet eller ej?

Jo, det var det! Varför övergiva sin självstädighet? Varför icke reservera sig alla rättigheter? Svenskarne tillhöra minoriteterna; varför icke rösta med och hålla sig till minoriteterna, därigenom ökar man blocket som kämpar för minoriteternas rättigheter?

Vi behöva bara se på Polen, Lettland etc, där hålla alla minoriteter tillsammans och ingen söker upp andra främmande lager. Insmygningssvägen är olämplig. Öppet skall talas och öppet vid behov kämpas!

Esterna hava under ryska tiderna alltid klagat över förtryck, men tyckas icke hava dragit konsekvenserna, ty vad de nu göra, liknar mycket det förra ryska handlings sättet.

Ställer sig det kristliga folkpartiet på opposition mot autonomin för minoriteterna, så borde svenska representanten genast utträda ur partiet. Av ovannämnda skäl vore det bäst om han i varje fall skulle göra det och behålla sig full handlingsfrihet, ty då man ansluter sig till ett visst parti, står man ibland med bundna händer och ikläder sig vissa förpliktelser.

E. G.

De förestående riksdagsvalen.

Folkomröstningens resultat var lysande. 328.000 medborgare hade röstat för religionen och endast 130.000 emot. Riksdagen, saknande folkets förtroende, nedlade den 9 mars sitt arbete, och nu stunda de nya valen. Svenskarna här i landet ha denna gång beslutat att gå med egen lista till valen. Det är icke gott att känna sig bunden av andra partier, med vilka man ingår valförbund. För att vi nu skola lyckas, måste alla svenskar anstränga sig till det yttersta. Ingens röst får saknas. Gamla och orkeslösa böra med häst skjutas till valurnorna, så att även deras röster komma med. Yngre, som veta, vilken betydelse varenda röst har, borde nu i tid ordna saken så, att vi kunde taga vara på alla röster.

Svenskar, förbereden eder mot valen!

* * *

Vid den sista folkomröstningen hade Wormsö 1573 röstberättigade. Av dessa röstade 1096:1067

för och 26 emot. I Rickholtz voro motsvarande siffror 803 röstberättigade. 762 röstade, 695 för och 67 emot. Odinsholm kom icke med, då ön var isolerad från fastlandet.

Ännu om „Ormsö“ och „Vormsö.“

(Insänt.)

Ärade redaktion! Som svar på Kustbon N° 2 d. å. ber jag få säga, att alla som tvistar om namnet Ormsö först böra göra klart för sig, att infödda öbor på hemspråket alla tider och än i dag kalla sin ö för „Årmse.“ „O“ uttalas som „å“. Ingen må därför säga, att ön fått förvrängt nytt namn.

Då vikingahövdingen Orm på sin tid med kraft i arm och mod i barm styrde hit på det brusande havets vågor, nedslog sina bopålar här och kände sig som havets hjälte, gav han sannolikt ön namnet, och vi innebyggare borde ej vara missnöjda med hjältens namn.

Det gamla härdade vikingablotet har århundraden efter århundraden här i förskingringen kunnat trotsa tidens stormar och bibehålla svenskan som sitt hemspråk. Må så alltid förbliva!

Gåvor till Wichterpals skola.

Genom förf. Aivva Uppström av redaktris Stina Quint jultidningar o. böcker. Konsul J. Folkard von Scherling, Rotterdam, ett svenskt arbete „Cecilia Vasa“, 4 akvareller av Larsson, 10 svenska brevkort av prof. Wilh. Lundström samt tidningar.

Lärarinnan i Wichterpal fram-
bär här ett varmt tack!

K. Hammerman.

Ingångna medel.

För Hjalmar Rosens efterlevande:

A. G., Björneborg, Fmk. 10: —
Obekant . . . Emk. 200: —

Thorhild Malmberg,
Stockholm . . . . Kr. 2: —
Tidningen frambar ett hjärtligt tack!

Mat och Bildning.

Försök intressera en hungrande att gå i skola för att öka sina kunskaper i att räkna, skriva, historia, geografi, kristendom m. m., så misslyckas man. Den hungrande kan endast tänka på mat och huru sådan kan anskaffas. Det är ju helt naturligt.

Men tala om skola med en, som inte har näringsbekymmer och som ser mera ljust på framtiden, så skall man i de flesta fall finna honom villig höra på.

Inte är det här på Vormsö hungersnöd, men nog hava de stora näringsbekymmer och särskilt svårt med pengar, enär knappast något av skörden blir över som kan säljas. Kommer därtill ett år med ogynsam väderlek, så kan det bli allvarligt svårt nog, enär jordbrukskulturen här står på så låg ståndpunkt. Torka, regn eller kyla göra aldrig så stor skada på jord i hög kultur som på jord i låg eller primitiv kultur.

Detta är just orsaken varför de icke sända sina barn till Birkas.

„Hemma inbringar barnens arbete något, men på Birkas intet,“ så tänka många, många. Då nu fattigdomen eller de trängande näringsbekymren är orsaken till att alla bildningssträvanden stranda, är det helt naturligt att söka undanröjda detta hinder.

Fattigdomen botas inte genom gåvor av mat eller pengar. Nej, det enda verkliga botemedlet är, att lära eller visa huru mat och pengar kan förtjänas.

I de allra flesta fall vinnes icke de största resultaten genom ökat kroppsarbete. „Tankens plog

skall gå före de utav järn.“ Om man inte själv kan tänka ut bästa sättet, måste man fråga andra som veta. Då det gäller jordbruket, så finnes konsulenter, som kunna råda och förklara. I Sverige har konsulenternas verksamhet under de sista 30 åren gjort underverk, ty av de dumma (d. o. s. okunniga) bönderna, har det blivit vakna, tänkande studerande lantbrukare, med säkerhet och självkänsla.

Tänka vi oss en svensk jordbrukskonsulent bosatt på Vormsö. 3000 inv. 200 bondgårdar plus krigarnas och andras mindre gårdar, blir det ett lagom stort verksamhetsfält för honom. Det första han började med var väl föredrag och lantbrukskurser.

Första tiden bleve tillströmningen nog inte stor och nog skulle mången gammal bonde som instinktmässigt kände att jorden, så att säga, vacklade under honom, säga: „Vad skall han här och göra?“ Detta har redan blivit sagt om konsulenten på Birkas! Säkert är, att en liten klick genast skulle bliva den nye konsulentens lärjungar. Efter någon tid skulle snart verkan av alla hans föredrag och samtal börja visa sig. Intresset vaknade, folket skulle börja tänka, läsa, mycket huvudbry och så till sist skulle de till sin oerhört stora förvåning finna att de inte voro samma människor som förr.

Och då de med egna ögon fingo se vad de inte förr trott vara möjligt, skulle utvecklingen inte kunna hämmas. Den nya tiden hade kommit! Då hade bönderna, nej förlåt, jag menar lantbrukarna, lärt sig upplysnings och bildnings betydelse och då behövde man inte tala lockande och fagert om Birkas för att få elever.

Min tro är att Birkas föddes för tidigt. Så efterblivna som svenskarna i Estland och så fåtaliga som de äro, var det ett djärvt tilltag att låta Birkas komma till.

Ärkebiskopen sade: Runö är 100 år, Vormsö 50 år efter sin tid. Vad jordbruket beträffar är det sannt. Nu kan inte bliva tal om att slopa Birkas eller stänga den tills tidpunkten är inne att börja på nytt igen. Ett gammalt svenskt ordspråk säger. „Har man tagit hin håle“ i båten, får man allt ro den i land.“ Det gäller alltså att höja jordbrukskulturen, och det enda effektiva medlet är, att ha en jordbrukskonsulent bosatt på Vormsö. Med den inrotade konservatism som finnes här, går det aldrig med några strödda föredrag av konsulenten på Nuckö. Man måste ideligen bearbeta bönderna och liksom vattendroppen urholkar stenen, skall det till sist lyckas. Har det lyckats på andra håll, skall det lyckas även här. „Pengar, pengar, var ska vi taga pengar från?“ Lugn, var bara lugn!

Kan man få ihop sådana stora summor som Birkas slukar, bör inte 100.000 Emk. för några år framåt vara omöjligt.

Bostad och div. in natura fås nog gratis på ön. Moder Svea är givmild då det gäller lindra nöd, och om man bara vill bedja nog får man. Estniska staten är mycket mån om att höja jordbruket och alldeles omöjligt är det nog inte att få understöd. Efter några års verksamhet på Vormsö kunna lantbrukarna själva helt bekosta konsulenten.

S. O. V.! Det bör bliva Eder uppgift! Jag har talat!

Grönstrand.

Riksdagen.

Dess ställning till folkminoriteternas kulturella autonomi.

Frågan angående folkminoriteternas kulturella autonomi, som över två år legat i kommissionerna och väntat på sin lösning, kom i elfte stunden, då riksdagen skulle nedlägga sitt arbete, till behand-

Annonsera i Kustbon

ling i den lagstiftande församlingen och blev där föremål för mycket heta debatter. Det lagförslag, som minoriteterna själva hade inlämnat, sedan de några gånger fått igen det för omarbetning, hade av kommissionerna undergått så grundliga förändringar, att det knappast fanns något kvar av det ursprungliga mera. Efter lång och tålig väntan antogo kommissionerna en kulturell självstyrelselag för landets folkminoriteter. Det var en lag, som grundade sig på kretsrådets självstyrelse principer. En *folkdag* för varje minoritet skulle sammankallas — enligt lagförslaget — för bestämmande av de närmare självstyrelsegrunderna i kulturella frågor samt för val av skolstyrelse. Lagen antogs av regeringen och tillfredsställde även folkminoriteternas behov. Men herrarna i riksdagen voro icke hängade för att bevilja minoriteterna rättigheter, som enligt deras mening voro för stora. En och annan försvarade lagförslaget: K. Päts (initiativtagaren till det framlagda förslaget, — Hellat, Anderkopp, men majoriteten var för frågans uppskov. I synnerhet visade sig herrar Tönison (folkpartiet), Martna och Palvadre (socialdem.) som ivriga motståndare mot lagens fullständiga antagande. Det kunde t. o. m. bli en farlig lag för landets folkmajoritet, om vissa medborgare fingo en så privilegierad ställning. Herr Martna kom med historiska motskäl och herr Palvadre tyckte att det icke bräds-kade för folkminoriteterna. Tyske representanten Bock svarade träf-

fande. Tyska representanterna och även vår representant H. Pöhl yrkade på lagens antagande i alla tre läsningarna, men icke desto mindre antogs lagen endast i första läsningen och hänvisades till slutlig behandling och slutligt antagande till nästa riksdag. Få se, huru länge vi ännu få vänta på de i grundlagen utlovade rättigheterna.

Fjärran därhemma. . .

För Kustbon.

Högt över dagens oro, ävlan och vimmel,
från allt som jäktat och tryckt i
en kampfylld värld,
till en mildare sol och klarare
himmel
gå mina tankar ofta på långmila
färd.

Främlingskapets stjärnor tillräck-
ligt brunnit
över min stig, nu längtar jag hem
trots allt;
alla dessa åren, som dådlöst för-
runnit,
gjorde mitt hjärta blott dödssjukt
och armt och kallt.

Fjärran, därhemma . . . står en
koja i skogen,
långt ifrån människovimlets ävlan
och kiv,
fjärran, därhemma . . . väntar
Anna-lill trogen,
väntar mig än ett bättre och
renare liv.

Reval i februari 1923.

Erik P—n.

Utlandet.

Svenskfinland får kulturell självstyrelse.

Frågan om det framtida vär-
nandet av svensk-Finlands kultu-
rella intressen har erhållit ett

vidsynt avgörande inom professor
Tulenheimos kommitté nr 2.

Kommittémajoriteten förordar
en svensk kulturautonomi stående
under hägnet av ett svenskt folk-
ting, vilket sålunda skulle aukto-
riseras. Den närmaste uppgiften
för svensk politik blir nu att
pröva frågan om väljandet av
nytt folkting, enär det förras
mandat utgått. Det nya folk-
tinget skulle äga att diskutera
Tulenheimoförslaget och de med
kulturell autonomi förenade sär-
kostnaderna för den svenska
befolkningen, som sannolikt fin-
ge underkasta sig en extra be-
skattning.

Sistnämnda omständighet föran-
ledde en av kommitténs svenska
ledamöter att rösta för ett billi-
gare alternativ, innebärande själv-
ständigt svensk skolstyrelse.

Till majoriteten hörde tre svens-
kar och tre finnar, bland de se-
nare ordföranden Tulenheimo.

Utgången hälsas med tillfreds-
ställelse på svenskt håll, trots att
det ursprungliga självstyrelseför-
slaget beskrivits på vissa punkter.
Ovisst är dock vilken hållning
regering och riksdag skola intaga.

Tysklands statsskuld överflyt- tas på de lösryckta landsde- larna.

Frågan om överflyttande av en
del av den tyska statsskulden
på de stater, som genom freds-
fördraget erhållit delar av det
tyska riket har nu börjat behand-
las av skadeståndskommissionen
på grundval av en rapport av
den amerikanske delegeraden
Boyden.

Provisoriska siffror rörande
Polens, Danmarks, Belgiens och
Tjeckoslovakiets andelar ha redan
uppställt.

Tyskland ansvarar icke för om freden störes.

Vashington, 1 mars. Tyska am-
bassaden har utfärdat ett med-

delande, vari förklaras att den
till det yttersta spända situatio-
nen i Ruhr framkallat faran för
möjligheten av oroligheter, under
vilka tyska regeringen icke är i
stånd att garantera upprätthål-
landet av freden. — Reuter.

Världens verkligt älskte man.

En 163-årig kines.

Från Peking meddelas, att ki-
nesiska regeringen beviljat en sär-
skild ålderdomspension åt en man
i Mandsjuriet, som nu uppnått
den aktningvärda åldern av
163 år.

Han är med säkerhet icke blott
Kinas utan hela världens älskte
man.

KUSTBON

1923.

Prenumerera på Kustbon för
1923. Den utgives två gånger
i månaden och kostar: ::

Helt år . . . Emk. 100:—

$\frac{1}{2}$ " . . . " 50:—

$\frac{1}{4}$ " . . . " 25:—

I Sverge:

Helt år . . . Kr. 4:—

$\frac{1}{2}$ " . . . " 2:—

$\frac{1}{4}$ " . . . " 1:—

I Finland:

Helt år . . . Fmk. 15:—

$\frac{1}{2}$ " . . . " 7:50

$\frac{1}{4}$ " . . . " 3:75

Helst säge vi, att prenumera-
tion insändes för helt år. Men
man kan också prenumerera
på ett halvt år.

Redaktionen

Riddaregat. 3, Reval.